

דגשים ליום ירושלים

דגשים אלו ליום ירושלים, מבוססים בעיקר על דברים ששמעתי מרבותי¹ אך טעויות הן על אחריותי בלבד ואשמח לקבל הערות למייל elbaamiram@gmail.com הדברים הינם בדגש לכתה א אך ניתן לבחור ולהתאים רעיונות גם לגילאים אחרים. בברכה, עמירם אלבה

בין יום העצמאות ליום ירושלים:

ישובה של ירושלים הינו חלק משובה והתקדמותה של גאולת ארץ ישראל. על כן, במהלך הימים שבין יום העצמאות ליום ירושלים, ראוי שנשלב סיפורי ארץ ישראל ובניינה, גבורת לוחמים ומסירות המתישבים והעולים². באמצעות סיפורים אלו נצליח להבין את המציאות הקשה שהיתה לעומת השפע שישנו כיום (בחול ובקודש³). ותוך כדי הסיפורים נדגיש ונחיה את המסרים אשר אנו רוצים לבנות אצל הילדים:

1. הודיה לה' על כל מה שיש לנו כיום ולא היה לנו רק לא מזמן.
2. הבנת התשועה הגדולה שה' הושיע אותנו, דרך אומץ הלב והמסירות של המנהיגים והלוחמים.
3. התבוננות בקיום ההבטחות של השיבה לארצנו.
4. התבוננות במצוה היקרה של ישוב ארץ ישראל וכיבושה⁴.

המטרה בלימוד יום ירושלים:

לקראת יום ירושלים נרצה להעביר מסר חשוב נוסף – ערכה של ירושלים והציפייה לבניינה. לא נסתפק שהילד יתפעל מיופיה של ירושלים והמקדש, לא רק שידע שהיא עיר הבירה ושם נמצאת הכנסת אלא יבין את המשמעות הפנימית של העיר ירושלים⁵

¹ הדברים המובאים כאן רובם מהרב חנן בן מויאל.
² הצעה זו והמסרים המובאים בפסקה זו מבוססים על דברים ששמעתי מהרב גדי שר שלום.
³ ראה בהרחבה בדגשים ליום העצמאות שהבאתי שם בהרחבה את הצעת הרב גדי להבהרת המציאות והדגשת המסרים.
⁴ עפ"י הרמב"ן בהשגות לספר המצוות מצוה ד', עיקר המצוה היא לרשת את הארץ, אמנם גם ישיבה בארץ ללא ירושה ושלטון נחשבת למצוה, אך, לפי דבריו, עם הקמת המדינה זכינו לקיים את המצוה בשלמות.
⁵ לא רק המקדש מרומם אותנו אלא ירושלים עצמה. ירושלים אינה כשאר ערי ישראל אלא יש בה קדושה עצמית ולא בכדי אנו מתפללים "לשנה הבאה בירושלים הבנויה". כאשר רגליו של אדם מגיעות לירושלים הוא כבר מתבשם מטובם של אנשי ירושלים ומקדושת המקום. אנשים מגיעים לירושלים וזוכים ללמוד בה תורה ונשאים כדי לאכול את פירות מעשר השני בירושלים. "עומדות היו רגליו בשערי ירושלים" (תודה לרב יונה גודמן על הערתו זו)

דגשים ליום ירושלים

ושל המקדש ומתוך כך ישמח באמת על כך שירושלים חזרה להיות בידנו ויודה לה' ויתפלל לבניינה השלם.

הצעת פתיחה:

לפתוח בסידור ולחפש תפילות הקשורות לירושלים⁶ או לחילופין העלאת שמות של שירים הקשורים לירושלים. לאחר שנראה את הכמות של התפילות והשירים ננסה להבין מה יש בה בירושלים שכולם מתפללים עליה.

פתיחה נוספת אפשרית: לפתוח בשאלה מדוע יש יום ירושלים שנחגג בכל העולם ואילו יום הקמה או שחרור של מקום אחר נחגג מקסימום באותו מקום? המקדש הוא הדבר המיוחד של ירושלים, אך האם כל הדורות ידעו זאת? לא, זה היה סוד (ראה בפסקה הבאה).

ירושלים במהלך הדורות:

דרך ציפיית הדורות לירושלים ננסה להסביר לילדים את חשיבותה וקדושתה. קדושה זה מושג מופשט הקשה להסברה אך הציפייה והתפילות וההתרגשות של כל הדורות – הם אלו שיעבירו את המסר של הקדושה, ובפרט אם המורה עצמו מתרגש ומבין את קדושתה.

הסוד

את הציפייה נתחיל מהתקופה שקדמה לבניית המקדש, כאשר מקום המקדש היה סוד ולא הוזכר בתורה. כולם רצו לדעת אך רק יחידים ידעו והעבירו את הסוד. **אברהם** ידע שבהר המוריה – מקום העקידה יבנה המקדש וכדבריו בסוף העקידה: "ויקרא אברהם שם המקום ההוא ה' יראה אשר יאמר היום בהר ה' יראה" (בראשית כ"ב, י"ד) וכדברי רש"י שם: פשוטו כתרגומו ה' יבחר ויראה לו את המקום הזה להשרות בו שכינתו ולהקריב כאן קורבנות. **יעקב** ידע שהמקום שבו הוא שוכב הינו שער השמיים והבטיח שיבנה בו מזבח "והאבן הזאת אשר שמת מצבה יהיה בית אלוקים" (בראשית כ"ח).

⁶ תודה למורה רחל מנצור על הצעתה זו.

דגשים ליום ירושלים

שמואל הנביא ידע והעביר את הסוד לדוד המלך. על הפסוק "וילך הוא ושמואל וישבו בניו" (שמואל א' י"ט, י"ח) אמרו חז"ל: מה ענין ניות אצל רמה אלא שהיו יושבין ברמה ועוסקין בנויו של עולם" (ילקוט שמעוני פרשת שופטים רמז תתקי) כלומר שעסקו במיקומו של בית המקדש.

דוד התחיל להכין ואף קנה את המקום ושלמה זכה לבנות.

תפילת שלמה

תפילת שלמה יכולה להוות בסיס רציני להבנת עניינו של המקדש וחשוב להרחיב בה. מומלץ מאוד שהמורה יעיין בפרק עצמו. נספר על תפילת שלמה עם סיום הבנייה. (ספר מלכים א פרק ח). שלמה מתפלל שכל מי שיבא למקדש ויבקש בקשות שונות – ה' ישמע את תפילתו בכל מצב, בחטא ובכל בקשה: (1) "את אשר יחטא איש... (2) בהנגף עמך ישראל לפני אויב... והתפללו אליך והתחננו אליך בבית הזה ואתה תשמע השמים... (3) בהעצר שמים ולא יהיה מטר... (4) רעב כי יהיה בארץ... (5) כל תפילה כל תחינה אשר תהיה לכל האדם... (6) וגם אל הנכרי... (7) כי יצא עמך למלחמה..."

תשובת ה' לשלמה (שם, פרק ט'): "שמעתי את תפילתך ואת תחינתך אשר התחננתה לפני... לשום שמי שם עד עולם" ויחד עם זה אזהרת ה' ש"אם שוב תשובון אתם ובניכם מאחרי ולא תשמרו מצותי וחוקותי... והכרתי את ישראל מעל פני האדמה אשר נתתי להם ואת הבית אשר הקדשתי לשמי אשלח מעל פני... והבית הזה יהיה עליון כל עובר עליו ישום ושרק ואמרו על מה עשה ה' ככה לארץ הזאת ולבית הזה".

ההתרגשות

הילד צריך להרגיש את ההתרגשות שלנו כאשר נספר על הזכות של המקדש שמכפר חטאים, בהבאת קרבנות. כשנספר על הזכות לראות את הכהנים שאוהבים כל כך את כל ישראל.

במקום לומר השראת שכינה שזהו מושג מופשט נוכל להסביר שכל מי שהגיע למקדש מייד הרגיש שה' משגיח ורצה להתפלל אליו, שהרי כל מי שהגיע מייד ראה את

דגשים ליום ירושלים

הניסים הגדולים (שהעידו על השראת השכינה). ניתן לספר על עשר הניסים שנעשו במקדש עפ"י המשנה בפרקי אבות :

"עשרה ניסים נעשו בבית המקדש: לא הפילה אישה מריח בשר הקודש, ולא הסריח בשר הקודש מעולם, ולא אירע קרי לכוהן גדול ביום הכיפורים, ולא נראה זבוב בבית המטבחים, ולא נמצא פסול בעומר ובשתי הלחם ובלחם הפנים, ולא כבו הגשמים את עצי המערכה, ולא נצחה הרוח את עמוד העשן, עומדים צפופים ומשתחוים רווחים, ולא הזיק נחש ועקרב בירושלים מעולם, ולא אמר אדם לחברו צר לי המקום שאלין בירושלים" (פרק ה משנה ז).

כמו כן ניתן להביא ניסים נוספים שנעשו בלחם הפנים שנשאר חם וטרי שבוע שלם ובמנורה שהנר המערבי נשאר לדלוק וכו'.⁷

הגלות

החורבן והצער. קרעו בגדיהם בחורבן. 70 שנות גלות בבל. אם אשכחך ירושלים (כדאי להסביר את כל הפסוק: תדבק לשוני לחיכי - הדבקת הלשון לחיך גורמת שאדם לא יכול לעשות איתה כלום). בית המקדש השני וחורבנו.

התקנות של רבן יוחנן בן זכאי שלא לשכוח את ירושלים (מסכת ראש השנה פרק ד). מרד בר כוכבא (כ- 60 שנה לאחר החורבן) והחזרה לירושלים לזמן קצר אך לאחריו החורבן הגדול והשממה למשך למעלה מ- 1000 שנה. הארץ נשארה שוממה וגם הגויים לא הצליחו בה כהבטחת ה': "ושממו עליה אויבכם" (ויקרא כו, ל"ז)

התפילות במשך כל הדורות לחזרה לציון. רק יחידים ניסו לעלות ולא הצליחו. רבי יהודה הלוי לפני כ- 900 שנה עלה וכנראה נדרס ליד הכותל ע"י פרש עם סוס. הרמב"ן שהגיע לארץ לפני כ- 750 שנה, מצא בירושלים 2 אחים בלבד. ירושלים עברה מכובש לכובש אך במשך שנים רבות כמעט ולא היו בה יהודים. ככל שאנו נתגעגע בעצמנו ונרגיש את החיסרון של השממה – המסר יעבור לתלמידים.

⁷ גמרא שבת כ"ב, ע"ב. חגיגה כ"ו ע"ב. יומא כ"א ע"א.

דגשים ליום ירושלים

חידוש ההתיישבות

קבוצות של יהודים התחילו להגיע לירושלים (ולארץ בכלל) לפני כ- 300 שנה. הן הגיעו מכל רחבי הגלות.

בין הקבוצות נזכיר את רבי יהודה החסיד שעלה והתיישב בירושלים לפני 310 שנים (שנת התס"א) עם קבוצת תלמידיו, אך עם פטירתו הפתאומית התפזרו תלמידיו והערבים ששרפו את החצר שבה התחילה בניית בית כנסת, דרשו את תשלום החובות ובמשך מאה שנים לא איפשרו לאשכנזים לבא ולגור בירושלים⁸.

עולים נוספים שהגיעו לארץ כתלמידי הבעש"ט (תק"ו) לא יכלו להתיישב בירושלים. גם תלמידי הגר"א שעלו לארץ מעט מאוחר יותר (תקס"ט) לא הצליחו בתחילה לגור בירושלים.

לעומת זאת הספרדים שהיו לבושים בבגדים אחרים מאחיהם האשכנזים, הצליחו להתיישב בירושלים ולפתחה. כך הגיע רבי חיים בן עטר עם תלמידיו לירושלים (תק"ב)⁹, רבי שלום שרעבי (תק"י)¹⁰ ועוד.

לפני כ- 200 שנה תלמידי הגר"א מצטרפים לירושלים ומצליחים לסלק את התביעות של הערבים ולבנות בית מדרש במקום של ה"חורבה" שלא נבנתה עדיין¹¹.

ככל שעלו עוד יהודים התחיל המקום להיות צר ולפני 150 שנה התחילה היציאה מן החומות ומסירות הנפש של האנשים לבניין ירושלים, וכדברי הגר"א שבניית הבתים בירושלים היא תהווה נדבך הכרחי בדרך לגאולה.

על השמחה המיוחדת והזכות של בניית בתים ירושלים מומלץ לספר לילדים את

הסיפור "בונה ירושלים" של רבקה אליצור (מתוך הספר על מועדים לילדים – רבקה אליצור הוצאת מורשת / ספרית בית אל).

נפילת הרובע והגעגועים שוב

⁸ הערבים דרשו את תשלום החובות מכל אשכנזי. היו מעט אשכנזים שלבשו לבוש ספרדי וכך יכלו להיות בירושלים.
⁹ רבי חיים בן עטר המכונה אור החיים הקדוש, נולד במרוקו ועבר לאלג'יריה ולאיטליה, משם לעכו ומשם לירושלים. שם הקים ישיבות ללימוד הנגלה והנסתר ונפטר פחות משנה לאחר מכן בהיותו בן 47. עלה לארץ עם שלושים מתלמידיו ובני משפחותיהם בשנת תק"א והגיע לירושלים בשנת תק"ב.
¹⁰ עלה מתימן ועבד כשמש בית הכנסת בישיבת המקובלים בית אל אצל רבי גדליה חיון עד לפטירתו שאז התמנה הרש"ש (רבי שלמה שרעבי) כראש הישיבה ולימד תלמידים רבים.
¹¹ בתחילה נבנה מבנה ששימש כבית מדרש ועברו עוד שנים נוספות, עד שהצליחו לבנות את בית הכנסת בתפארתו והוא נחנך בשנת תרכ"ד. נראה לענ"ד שבית הכנסת החורבה יכול לשמש כדגם חשוב לתהליכי הגאולה המורכבים ונבנים קימעא קימעא. מהקנייה ועד לחנוכת בית הכנסת. החורבן בתש"ח והחנוכה המחודשת שהתקיימה בשנת ה'תש"ע.

דגשים ליום ירושלים

הקמת המדינה ונפילת הרובע ובו מקום המקדש והכותל. תושבי העיר העתיקה נלקחים בשבי.

ירושלים חצויה – 19 שנה (כולל מובלעת של הר הצופים שבמשך 19 שנה נוסעים אליה "שוטרים" בלבד בליווי ג'יפים של האו"ם והירדנים¹²).

אנשים היו מגיעים עד הר ציון כדי להביט ולומר לילדיהם: הנה שם מאחורי... נמצא הכותל (אבי ז"ל תמיד סיפר לנו שהם הלכו עם סבא והוא היה מנסה להראות להם את מקום הכותל והמקדש)¹³.

19 שנה של ציפייה. המתח והציפייה כאחד לפני מלחמת ששת הימים¹⁴. הפחד הגדול שהערבים יזרקו את כולנו לים. להם יש הרבה יותר כלי נשק וחיילים. למצרים לבדה (היא היתה החזקה שבמדינות ערב) היה כמויות יותר גדולות משלנו¹⁵, אך הערבים איימו לעשות התקפה משולבת מכל הכיוונים.

יחסי הכוחות במלחמת ששת הימים					
צבאות ערב			צ.ה.ל.		
מטוסים	עיראק	סוריה	ירדן	מצרים	ישראל
200	120	40	450	350	
630	550	300	1400	800	
75,000	65,000	55,000	270,000	264,000	
חיילים	טנקים	מטוסים	ישראל	מצרים	ירדן

כיבוש ירושלים – מלחמת ששת הימים והתודה לבורא עולם

¹² לפני הקמת המדינה בתקופה שבין הכרזת האו"ם לבין הקמת המדינה גם כן נסעו בשיירות מפני האיום הערבי ואז הוסעו בשיירות אלו בעיקר עובדי ביה"ח והאוניברסיטה. האירוע של טבח שיירת הדסה שהתרחש בד' בניסן תש"ח ובו נרצחו 78 נוסעי השיירה הביא להחלטה לפנות את ביה"ח והאוניברסיטה. עם הקמת המדינה וכיבוש שי"ח ג'ראח ע"י הירדנים נותר הר הצופים מנותק והושאר בו עפ"י ההסכם 120 שוטרים עם כמות נשק מצומצמת ביותר. ניתן לראות בהרחבה במצגת של אורי נה בנושא הר הצופים. אפשר לקבלה ממני במייל.

¹³ ניתן לשיר וללמד את סיפורו של השיר ירושלים של זהב של נעמי שמר שחובר לקראת פסטיבל הזמר שנערך במוצאי יום העצמאות תשכ"ז בבנייני האומה בירושלים. שלושת הבתים הראשונים מבטאים את העיר החצויה שבליבה חומה ואת הציפייה לשובם של היהודים לחלקי הארץ שהיו אז בידי הערבים. כאשר הצנחנים הגיעו לכותל הם שרו את שירה של נעמי שמר. נעמי שמר עצמה שהיתה באותה שעה עם להקה צבאית בסיני ושמעה את השידור ברדיו החליטה להוסיף בית לשיר: "חזרנו אל בורות המים... שופר קורא בהר הבית...".

¹⁴ ראוי לציין את דרשת הרצ"ה קוק בישיבת מרכז הרב ביום העצמאות של שנת תשכ"ז, שבועות אחדים לפני פרוץ המלחמה: תלמידיו מספרים שדיבר בהתרגשות ובחריפות באופן מיוחד וכה היו דבריו (מצ"ב קישור):

<http://www.yeshiva.org.il/midrash/video/?aid=5957>

"לפני י"ט שנה, באותו לילה מפורסם, בהגיע ארצה החלטתם החיובית של מושלי אומות העולם לתקומת מדינת ישראל, כשכל העם נהר לחוצות לחוג בריבים את רגשי שמחתנו - לא יכולתי להצטרף לשמחה. באותן שעות ראשונות לא יכולתי להשלים עם הנעשה, עם אותה בשורה נוראה, כי אכן נתקיים דבר ה' בנבואה בתרי-עשר - 'ואת ארצי חילקו'. איפה חברון שלנו - אנחנו שוכחים את זה? ואיפה שכם שלנו - אנחנו שוכחים את זה? ואיפה יריחו שלנו - אנחנו שוכחים את זה? ואיפה עבר הירדן שלנו? איפה כל רגב ורגב? כל חלק וחלק, של ארבע אמות של ארץ ה'? הבידינו לוותר על איזה מילימטר מהן? חלילה וחס! באותו מצב מזועזע בכל גופי, פצוע כולי וחתוך לגזרים - לא יכולתי אז לשמוח".

¹⁵ ראה בטבלה המצ"ב, מתוך הספר: תולדות עם ישראל מימי האבות עד ימינו בעריכת אלי בר נביא עמוד 261.

דגשים ליום ירושלים

נספר על ההתקפה על שדות התעופה וחיסול מטוסי המצרים בעודם בקרקע¹⁶ ומתוך ההצלחה הגדולה גם של כוחות הקרקע מול החזית המסוכנת המצרית, העברת הכוחות אל מול הירדנים שפתחו באש. הצנחנים מופנים לירושלים. הם לא היחידים¹⁷. לאחר קרבות קשים מגיע הרגע שהם הולכים להכנס לירושלים העתיקה. הלוחמים מרגישים שהם שליחים של כל הדורות, וכל התפילות של כל הדורות מתגשמים במלחמתם על ירושלים.

דברי מוטה גור מפקד חטיבת 55 – לפני כיבוש הכותל
חטיבת הצנחנים 55". ברגע זה אין טעם לשמור על קוד בטחוני. לשחרור ירושלים לא הולכים"
מיספרים ברשת קשר. מגיע לאנשים וליחידות להיקרא בשמותיהם
אל מפקדי הגדודים. אנחנו יושבים על הרכס שצופה לעיר העתיקה ועוד מעט אנחנו עומדים"
להיכנס אליה - העיר העתיקה של ירושלים שמאז כל הדורות חולמים עליה ושואפים אליה.
אנחנו נהיה הראשונים שנכנס אליה
הטנקים של איתן מתקדמים משמאל ויכנסו לשער האריות
גדוד 28 וגדוד 21 - לנוע אל השאר.
גדוד 66 - לנוע אחריהם. לנוע, לנוע אל השער.
"מסדר סיום יהיה על הרחבה למעלה. עד כאן. עבור

אפשר ורצוי להראות קטעים מהסרט על מלחמת ששת הימים – כיבוש ירושלים.

רצוי לקרא כמה קטעים על ההתרגשות שאחזה בארץ ובעולם¹⁸. ניתן למצא קטעים מדהימים ומרגשים בחוברת "איחוד ירושלים – מלחמת ששת הימים" בהוצאת האגף לתרבות תורנית במשרד החינוך (החוברת בשלמותה גם באתר של משרד החינוך).
הקטע המצ"ב לקוח מחוברת זו:

ההתרגשות של כולם עם שחרור הכותל (קטע מרגש של קצין בגיזרה הצפונית של הארץ – יהודה אריאל)
והנה נשמע האות המיוחד של "קול ישראל". משה חובב מכריז: "הכותל בידינו, העיר העתיקה נכבשה, אף שיש פה ושם עוד כמה כיסי התנגדות. שידור ישיר מהכותל, כפי שנקלט בבוקר..." עתה כולנו שומעים את מוטה גור מכריז "הר הבית בידינו!", ומיד אחר כך ברכת "שהחיינו וקיימנו והגיענו לזמן הזה" ותקיעת שופר. שטף דמעות, החונקות את הגרון, פרץ ללא מעצור. התביישנו להביט איש בפני עמיתו, אף שידענו שכולם בוכים. מישהו פלט אנחה. כולנו נשמנו בכבדות. איש לא זז ממקומו
איתן טלפן שנית אל ביתו. "מרים, שמעת?", והיא, מצדו השני של הקו פרצה בבכי. איתן סיפר לה, שגם כאן, במיפקדתו, כל הגברים, אף החזקים ביותר, בוכים. הוא הבטיח להגיע עוד באותו ערב הביתה, גם אם לדקות ספורות. אחרים ביקשו אף הם לטלפן הביתה ביקשתי רשות לנסוע הביתה, להיות עם משפחתי ברגע גדול זה. איתן הסכים, כי כל עוד לא... עולים על הגולן, אין לצפות לאירועים מיוחדים בגיזרה הצפונית
הילדים פתחו לי את הדלת. בחדר הגדול, באחת הפינות, דלקה מנורה בת 30 ואט. נשקתי לרעייתי ולילדים. הרדיו פעל כל הזמן. על פני בת-שבע זלגו דמעות ללא מעצור. הילדים התרגשו מאוד והזדהו עם אימם. עתה, בפגישה עימהם, נפרץ גם אצלי סכר הדמעות.

דגשים ליום ירושלים

לאחר המלחמה - עלייה המונית של יהודים לכותל, במיוחד בחג שבועות של אותה שנה, שכל הירושלמים עלו ברגל אל הכותל, (כך סיפר לי אבי ז"ל). איזו שמחה. אך עדיין אין מקדש. אנו מתקדמים בדרך של הגאולה ומודים לקב"ה שאנו זוכים לגדול בדור שכבר רואה את ירושלים בנויה ויכולים לבא ולהתפלל בכותל. אומרים הלל ותפילה חגיגית ביום שחרור ירושלים ומצפים לבניינה השלם של ירושלים. לפני שנתיים, זכינו לבניית בית הכנסת החורבה שהירדנים שרפו כאשר כבשו את הרובע.

כאשר יבנה המקדש נזכה להיות בשמחה גדולה של הגאולה וכל הגויים יכירו בה' ויבקשו מעם ישראל שילמד אותם לדעת את ה' "ומלאה הארץ דעה את ה'". בית המקדש יביא לעולם כולו – שלום ושלווה ואמונה בה'. כולם יהיו טובים יותר. אנו נצרף את תפילותינו לתפילת כל הדורות ונשיר: "ובנה ירושלים, ובנה ירושלים, עיר הקודש במהרה..."¹⁹

ירושלים היא עיר מקודשת לעם ישראל. גם הגויים מוזמנים לבא ולהכיר בגדולת ישראל והקב"ה, ומותר להם לבא ולהקריב קרבנות בבית המקדש. "כי בית בית תפילה ייקרא לכל העמים" (ישעיהו נ"ו) אך... וכאן אני מגיע לבלבולים:

דפים על יום ירושלים

בהרבה דפים המסתובבים באינטרנט וכו' - ירושלים מוצגת כעיר הקדושה לכל הדתות, יש בה מסגדים וכנסיות וכו' - לענ"ד אין שום עניין לבלבל את המוח הטהור של הילדים. נכון, שאנו מכבדים כל אדם וכשעוברים ליד מקומות אלו - אינני מחנך לזרוק עליהם קליפות, אך בכל אופן אין לי עניין ללמד על הקדושה של הדתות האחרות שלצערנו מבוססות על שקר וטומאה. (בגיל מבוגר יותר כאשר מלמדים את הילדים על הדתות האחרות, בשיעורי הסטוריה וכדומה, ומסבירים את האמת והשקר שבהם, ניתן אולי להזכיר גם את השקר של המסגדים והכנסיות בירושלים אך לא

¹⁹ שירים מומלצים נוספים: ולירושלים עירך, הנה זה עומד אחר כותלנו, אם אשכחך, ירושלים את ירושתינו, ירושלים אורו של עולם, לשנה בהאה, עוד ישמע, לעד חיה בלבבנו, אויר הרים צלול כיון, שישו את ירושלים, אם בהר חצבת אבן, גבעת התחמושת, לך ירושלים, הכותל, מעל פסגת הר הצופים ועוד רבים.

דגשים ליום ירושלים

בגיל צעיר. כיום ישנם מקומות, לצערנו, שכבר בגן מלמדים שירושלים קדושה לכל הדתות)²⁰.

כמו כן, בהרבה דפים הכותל מוצג כמקום שמכניסים אליו פתקים בלבד וזו גישה חסרה. הגישה הראויה לענ"ד היא שהכותל הוא קודם כל, מקום שבו אנו מוזמנים לבא ולהתפלל. אפשר גם לשים פתק אך העיקר זה להתפלל מכל הלב שייבנה בית המקדש וכל מה שנרצה להוסיף ולבקש. הר הבית הוא שער השמים והתפילה שם קרובה יותר להשמע.
(אפשר לתת לילדים לכתוב את התפילה שאתה רוצה לבקש כדי שתזכור לומר אותה כאשר תגיע)²¹.

בתפילה שנזכה ללמד את ילדי ישראל בקדושה וטהרה ונזכה לבניין המקדש במהרה.

נספח:

ירושלים של זהב – מילים ולחן: נעמי שמר

אור הרים צלול כיין וריח אורנים
נישא ברוח הערביים עם קול פעמונים
ובתרדמת אילן ואבן שבוייה בחלומה
העיר אשר בדד יושבת ובליבה חומה

ירושלים של זהב ושל נחושת ושל אור
הלא לכל שיריך אני כינור

איכה יבשו בורות המים, כיכר השוק ריקה
ואין פוקד את הר הבית בעיר העתיקה
ובמערות אשר בסלע מייללות רוחות
ואין יורד אל ים המלח בדרך יריחו

ירושלים של זהב...

אך בבואי היום לשיר לך ולך לקשור כתרים
קטונתי מצעיר בנייך ומאחרון המשוררים

²⁰ כפי שבסוגיית ארץ ישראל נדגיש את האמת האלוקית - שה' הבטיח את הארץ לאברהם וליצחק וליעקב ולזרעם ועל כן ברור שאין לערבים שום זכות בארץ הזו ולא הם קיבלו אותה מידי הקב"ה ולא נציג בפני כתה א באופן מכיל ומכבד את עמדת הערבים על הארץ. אולי בגיל מאוחר יותר אזכיר את טענת הערבים, אך מייד אסביר איזו חוצפה שהם טוענים כך, נגד הבטחת ה'.
²¹ וגם אפשר לשים פתק, אך לא להפוך זאת לעיקר.

דגשים ליום ירושלים

כי שמך צורב את השפתיים כנשיקת שרף
אם אשכחך ירושלים אשר כולה זהב

ירושלים של זהב...

חזרנו אל בורות המים, לשוק ולכיכר
שופר קורא בהר הבית בעיר העתיקה
ובמערות אשר בסלע אלפי שמשות זורחות
נשוב נרד אל ים המלח בדרך יריחו

ירושלים של זהב...